

Rapport 2022:03

BEBYGGELSE

Kulturmiljöinventering av Kuststräckan Törefors - Storön, Kalix kommun

En översiktlig kulturmiljöinventering över ett antal utvalda fritidshusområden längs kuststräckan Törefors — Storön i Kalix kommun

Norrbottens museum
Marcus Bengtsson

Norrbottens
museum

Norrbottens museums rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom läns museets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Rapport 2022:03

Dnr Norrbottens museum 240-2021

Accessionsnummer 2022_37

Författare: Marcus Bengtsson

Kartor från Kalix kommun.

Samtliga bilder i rapporten omfattas av CC BY, 4.0.

Rapportens framsida: Fritidshus på Långstranden, Kalix kommun

Foto: Marcus Bengtsson, Norrbottens museum, acc.nr: 2022_37_003.

Innehåll

<i>Bakgrund</i>	3
Syfte och mål.....	3
Metod och urval	3
Resultat.....	3
<i>Befintliga utpekningar och skydd</i>	4
Byggnadsminnen.....	4
Statliga byggnadsminnen	4
Kulturresevat.....	4
Fornlämningsregistret	4
Områdesbestämmelser och utpekningar	4
Riksintressen för kulturmiljövården.....	5
Vårt hävdade Norrbotten – Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården i Norrbottens län	6
Norrbottens kulturmiljöprogram (2010-2020)	7
Översiktsplaner och fördjupade översiktsplaner.....	13
Detaljplaner	14
Kulturpolitiska program	14
Värdefulla vägar och broar.....	15
Vägar	15
Broar.....	15
<i>Kulturhistoriska principer</i>	16
<i>Kulturmiljöinventering</i>	17
Inventeringsområde Törefors - Sören	17
Inventeringsområde Pålänge	21
Inventeringsområde Harren - Avasundet	25
Inventeringsområde Hästholmen – Storön.....	28
<i>Sammanfattning och rekommendationer</i>	31
Aktuella områdesbestämmelser och lagskydd	31
Förklaring till rekommendationer	31
Rekommendationer	32
<i>Kartbilaga</i>	34
<i>Bildbilaga</i>	38

Bakgrund

Syfte och mål

Idag råder ett mycket stort exploateringstryck längs med kuststräckan Törefors – Storön. Flera av de fritidshusområden som finns är begränsade till cirka 80 m². Kalix kommun utreder möjligheten att utöka byggrätten för att svara på den efterfrågan som finns.

Kalix kommun har efterfrågat en övergripande bebyggelseinventering där det fastslås huruvida det finns kulturhistoriska värden samt vilken tålighetsgrad de beslutade områdena har. Områdena har tagits fram av Kalix kommun utefter ett förväntat exploateringstryck.

Målsättningen är att kunna utforma och motivera rekommendationer för kommunal förvaltning vad avser kulturmiljö längs kuststräckan Törefors – Storön. Inventeringen ska därmed inte ses som en komplett historisk sammanfattning, utan som ett underlag för god kulturmiljövård.

Metod och urval

Vederbörande inventering är av enklare art för att kunna göra generella rekommendationer vid kommunal förvaltning. En mycket överskådlig arkiv- och litteraturstudie görs för att rama in det teoretiska ramverket. Kartstudier av historiska kartor, moderna tomtgränser och satellitfoto görs för att kunna utröna byastrukturer. Fältstudier utförs för att kunna påvisa eventuella lokala och regionala byggnadsskick.

Inventeringen är begränsad till kuststräckorna med nedstamp på historiskt viktiga platser och områden som redan uppmärksammats som kulturhistoriskt värdefulla. Löpande genom rapporten kommer mindre avsteg göras ifall dessa är av vikt för slutresultatet.

Följande rapport är en inventering, varför platsspecifika utredningar inte kommer att utföras.

Resultat

Inventeringen kommer att resultera i rekommendationer för områdesutveckling med hänseende till kulturmiljövården. Då samhällsplanering ständigt handlar om att väga intressen mot varandra kommer även rekommendationerna viktas i tre nivåer; nödvändiga, generella och betydande rekommendationer. Syftet är att förenkla för kommunens handläggare och planerare att prioritera de rekommendationer som föreslås.

Befintliga utpekningar och skydd

Byggnadsminnen

Inom inventeringsområdena finns idag inga byggnadsminnen.

Statliga byggnadsminnen

Inom inventeringsområdena finns idag inga statliga byggnadsminnen.

Kulturresevat

Inom inventeringsområdena finns idag inga kulturresevat.

Fornlämningsregistret

Längs kuststräckan Törefors – Storön finns en betydande mängd lämningar. Dessa är av varierad sort; allt från tjärdalar och fiskelägen till kokgropar och gravfält. En del av dessa går under benämningen Fornlämning vilket innebär att dessa är särskilt skyddade enligt kulturmiljölagen. Några andra går under benämningen Övrig kulturhistorisk lämning, ÖKL, vilka inte har ett lika starkt skydd. Dessa kan dock vara en god indikation på att ytterligare undersökningar kan behövas inför exploatering. I vederbörande inventering kommer dessa fornlämningar eller ÖKL inte att bearbetas individuellt, men rekommendationer görs om att ta hänsyn till dessa vid framtida exploatering.

Områdesbestämmelser och utpekningar

Det finns idag inga områdesbestämmelser eller andra särskilda utpekningar i Kalix kommun.

Riksintressen för kulturmiljövården

Längs kuststräckan finns idag två riksintressen för kulturmiljövården; Törefors [BD28] och Nässkatan [BD29].

Törefors [BD 28] (Töre sn)

Motivering

Bruksmiljö som är en av länkarna i Norrbottens gruv- och brukshistoria före malmbanans tillkomst 1888. Stångjärnsbruk från tidigt 1800-tal som ersattes 1875 av länets största masugn under 1800-talet. Verksamheten upphörde när det stod klart att malmbanan inte skulle dras förbi Töre. (Bruksmiljö)

Uttryck för riksintresset

Masugnsruinen. Grunderna efter verkshus som smedja och kolhus. Områdets direkta koppling till Töreälven som kraftkälla och resterna av vattenkanalen. Slaggvarps- och dumphögarna. Masmästarbostaden med brukskontor och hyttgården som inrymt arbetarbostäder under ett brutet tak. Den forna bruksherrgården med ljusa träfasader som fick en framträdande, klassicistisk gestaltning med pilastrar, frontespis och välvda fönster kring 1800-talets mitt. Kvarnbyggnaden murad av grönskimrande slaggsten. Järnvägsbanken och fundamenten efter en 700 meter lång bro till omlastningsplatsen vid Storgrundet. Spinkkajen av bräder.

Nässkatan [BD 29] (Nederkalix sn)

Motivering

Fiskeläget Nässkatan med rötterna i 1700-talet är en av bottenvikskustens bäst bevarade, små fiskehamnar i kustbandet. Platsen som från början hade en bofast befolkning nyttjas fortfarande av yrkesfiskare. (Fiskeläge)

Uttryck för riksintresset

Strukturen inom fiskeläget med ett tiotal, enkla rödmålade små fiskestugor och bodar i en sammanhållen grupp på en höjdnalle. Allmänningsskaraktern inom området utan privatiserande gränsmarkörer. Den stora gistgården (30x30 m) och eldplatserna för trankokning i den steniga sluttningen mot söder. Båtlänningarna av 8-9 meter långa rader av stora stenar i den steniga sluttningen mot söder, ca 50 meter från dagens strandlinje, som visar landhöjningens påverkan. Den flacka, låga ön Skötgrynnan som förstärker bilden av landhöjningens effekt och minner om grundens betydelse för det viktiga strömmingsfisket. Betongkajen från 1990-talet som uttryck för platsens långa kontinuitet och ett modernare fiske. Fiskelägets direkta strandkontakt i tre väderstreck; norr, öst och syd.

Vårt hävdade Norrbotten – Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden i Norrbottens län

Urvalet av miljöer som utpekats i Vårt hävdade Norrbotten har gjorts utifrån 5 primära kriterier (mångformighet, helhet, representativitet, kontinuitet och hävd tillstånd), 4 sekundära kriterier (säregenhet/märklighet, artrikedom, raritet och storlek/täthet) samt 3 stödkriterier (tillgänglighet, tätortsnärhet och landskapsbild). Dessa kriterier definieras ytterligare i programmet.

I programmet delas områdena in i två klasser - Klass I och Klass II – där Klass I är mest värdefullt. Lite förenklat är Klass I de områden där högsta natur- och kulturvärden sammanfaller. Klass II besitter fortfarande höga natur- och/eller kulturvärden men att dessa inte nödvändigtvis sammanfaller med varandra.

Sören [14-6]

Bevarandeklass

Klass I

Beskrivning

Sören är en liten jordbruksby av medeltida ursprung, belägen vid Törefjärden. Odlingslandskapet är småbrutet med stenbundna betesmarker ned mot fjärden. På de delvis välhävdade markerna finns ett antal lador, odlingsrösen och björkdungar. Yttersta delen av byn, bydelen Holmen, har en stenbunden mycket fin naturbetesmark av högt värde. Bebyggelsen är blandad, men i Holmen finns några mycket välbevarade norrbottensgårdar.

Sammanfattande värdeomdöme

Ett fint exempel på en småbrukarby vid Bottenviken där både det småskaliga landskapet och bebyggelsestrukturen är bevarad.

Sandsundet [14-15]

Bevarandeklass

Klass I

Koordinater

7315/1828

Ängs- och hagmarker

Kalix kommun nr 10, klass IV

Pålänge [14-18]

Bevarandeklass

Klass II

Beskrivning

Pålänge är en kustbondeby med medeltida ursprung som ännu bibehåller en tydlig struktur med två, från varandra avskilda bydelar. Odlingsmarken består av vallar som slås och delvis betas. På markerna finns ett antal lador samt öppna diken, enskilda slyridåer samt en och annan dunge med asp, björk och al. I västra delen av byn finns ett mindre skogsbete. Inom byn har bebyggelsen förändras relativt kraftigt, men inom vardera bydelen finns äldre, välbevarad bebyggelse omgiven av 20–40-talsbyggnader samt helt moderna villor.

Sammanfattande värdeomdöme

Pålänge är representativ för de medeltida kustbyarna i östra Norrbotten.

Norrbottens kulturmiljöprogram (2010-2020)

Längs kuststräckan återfinns idag fyra miljöer omnämnda i Norrbottens kulturmiljöprogram 2010-2020; Nässkatan, Storön, Sören och Töre. Törefors har tidigare ingått i Norrbottens kulturmiljöprogram från 1992, men är i senaste revideringen sammanslagen med Töre. Området för Töre ligger strax utanför inventeringsområdena men kan ändå vara relevanta för bebyggelsens kontext.

Nässkatan

Beskrivning

Nässkatanens fiskeläge har nyttjats av Pålängebönderna sedan 1700-talet. Här finns idag ett tiotal fiskestugor och sjöbodas, belägna i slutningen ner mot hamnen, samt gistgårdsrösen.

Motiv för urval

Nässkatan är en av den svenska bottenvikskustens små, lokalt betingade, fiskehamnar på fastlandet som fortfarande till sin karaktär är relativt välbevarad. Detta ger området ett högt kulturhistoriskt värde.

Skydd

Fornlämningarna skyddas av kulturminneslagen. Området är ett av länets riksintressen för kulturmiljövården (nr 29) vilket ger skydd enligt miljöbalken. Området är skyddat i detaljplan. Avgränsningen för riksintresset bör ses över och avgränsas till det värdefulla området längst ut på udden.

Områdets historia

Fiskehamnen på Nässkatan finns belagd sedan 1700- talet, då som ett fiskeläge med året runt-boende. Under en period hade man även trankokeri här. Nässkatan är den bäst bevarade av de tre större hamnar som Pålängeborna nyttjat. Här har man haft sina fiskestugor och gistgårdar. Av de sistnämnda finns endast rösen kvar. Med tiden har hamnplatsen flyttat längre och längre ner, allteftersom strandförskjutningen har framskridit, vilket de gamla båtlänningarna visar. Så småningom kom fiskeläget endast att användas för övernattningsperioder för att till slut bli fritidshus. Hamnen används däremot fortfarande av yrkesfiskare. Bottenvikens kustbondebygder har alltid haft fiske som en viktig del i försörjningen. Bara i Kalix kommun finns ett 50- tal hamnar och båtplatser med anknytning till yrkesfisket, och Nässkatan är en av dessa. Efter andra världskriget kom fisket att industrialiseras och blev till huvudnäring för några familjer, medan andra har fisket som en biinkomst eller som fritidsintresse. De gamla hamnarna har därför påtagligt förändrats med stora bil- och båtuppställningsplatser framför småbåtsbryggor som skyddas av betongförstärkta pirar. Denna förändring har dock inte varit lika omfattande på Nässkatan som har behållit mycket av sin ursprungliga karaktär vad gäller stugornas placering och själva hamnens utformning.

Kulturmiljön idag

På Nässkatan står ett tiotal fiskestugor och sjöbodas kvar. Alla är panelade, de flesta rödmålade och de står i sluttningen ner mot hamnen. Intill hamnen finns också ett flertal fritidshus. Nässkatan används fortfarande av fiskare även om merparten av husen är rena fritidshus.

Storön

Beskrivning

Storöhamn är en medeltida kustby som främst levt på fisket men även haft mindre jordbruk. Bebyggelsen är blandad och längs stränderna finns flera fiskelägen med timrade eller panelade stugor och bodar. I byn finns också en fiskefabrik som visar på fiskets betydelse i byn än idag.

Motiv för urval

Storön är ett bra exempel på en by där fisket varit den dominerande näringen allt sedan medeltiden. Man kan fortfarande avläsa denna relation mellan fisket och boskapsskötseln genom flera fiskelägen i anslutning till byn. Detta ger Storön ett högt kulturhistoriskt värde.

Skydd

Området är ett av länets riksintressen för naturvården, vilket ger ett visst skydd enligt miljöbalken. Skyddsbestämmelser i detaljplan finns för sjöbodarna i Svedjeviken.

Områdets historia

I detta område fanns goda fiskevatten och skyddade hamnlägen vilket gjorde att området befolkades tidigt av en fast fiskande och boskapssköttande befolkning. När den första bebyggelsen på Storön etablerades vet man däremot inte med säkerhet. På äldre kartor kan man se att ett sund, benämnt Kompanasund, fanns i områdets norra del. Det är sannolikt att det var vid detta Kompanasund som mötet mellan biskoparna i Åbo och Uppsala skedde 1347. Biskoparna möttes för att bestämma var stiftsgränsen skulle gå. Om platsen är densamma, kan detta tyda på en etablering på Storön under tidig medeltid. Idag kan man i terrängen tydligt se var detta sund låg. Storöborna har under lång tid utnyttjat sundet för att dra båtar förbi. På detta sätt slapp man den långa och farliga omvägen runt Skagsudden. I skriftliga källor nämns byn första gången i bågaskattelängden från 1539. Då var Storön ingen egen enhet utan en del av Ryssbält. Först 1547 räknas Storön som egen by. Här fanns då fyra gårdar. Byn hade en långsam tillväxt och fram till 1607 hade bara en gård tillkommit. Karta från 1647 visar att gårdarna låg samlade på Framigårdsudden med de oregelbundna åkrarna runt om. Vid avvittningen 1793 hade inägorna på Framiudden utökats och nyodlingar upptagits mellan Framigårdsudden och Framiudden samt innanför Svedjeviken och på Garskatan. Sjöbodar fanns dels vid den nuvarande hamnen i Uddviken och på nordvästra stranden av Framigårdsudden. År 1824, vid storskiftet fanns sex hemman i byn och gårdarna låg kvar på Framiudden och Framigårdsudden. Vid laga skiftet låg huvuddelen av byns inägomark samlad i ett gårde. Detta var inhägnat så att boskapen som gick på skogsbeta på sommaren inte skulle komma åt det. Trots skiftet fortsatte man med skogsbeta i byn ända in på 1900- talet. De viktigaste näringarna i byn

var boskapsskötseln och fisket. Inom området finns idag en del bebyggelse-lämningar och fossil åkermark på ett medeltida gårdsläge. Under 1920- talet skedde en viss åderlåtning av byn då många emigrerade till Amerika eller sökte sig utkomster på annat håll då jordbruket och fisket inte längre kunde försörja alla. Landsvägen byggdes genom byn vid denna tid och detta gjorde dock fisket mera konkurrensdugligt. Fisket blev av allt större betydelse och jordbruken lades ned allt eftersom. Satsningen på fisket och då i första hand löjfisket har gjort att behovet av uppvärmda arbetslokaler i hamnarna har uppkommit. Detta har lösts antingen genom att bygga stora båthus med arbetslokaler eller genom att bygga ut sjöbodar. Under 1970- talet blev Storön en av de viktigaste fiske- hamnarna längs östkusten. Idag har byn en fiskefabrik som visar på fiskets fortsatt stora betydelse för Storön. Här finns även en modern fiskehamn som används.

Kulturmiljön idag

Bebyggelsen är blandad med moderna villor och äldre, renoverade gårdar och några timrade härbren. Längs stränderna finns tre fiskelägen där det nordligaste fiskeläget fortfarande har en stor andel timrade fiskebodar. De två andra fiskelägena har fiskebodar med lockläktpanel och de flesta är rödmålade. Vid vattnet finns stora båthus och i Hissatillviken en gammal, grå, timrad fiskebod med utskjutande överdel. Området är fortfarande kulturhistoriskt värdefullt. Här finns fisket levande som näring i den nya hamnen fiskefabriken och i den norra hamnen vid Ryssbältsvägen. Men det är svårt att idag se sambandet som funnits mellan fiske och boskapsskötsel.

Sören

Beskrivning

Sören är en medeltida kustby med de äldsta delarna väl bevarade vad gäller både bebyggelse och odlingslandskap. Här finns norrbottensgårdar, två hela gårdsmiljöer med mangård, bagarstuga, ladugård och härbren, några fiskerbodar nere vid byns hamn. Däremellan ligger ett ohävdad odlingslandskap med små, stenbundna, tegar avdelade av diken samt lador och hässjevirke.

Motiv för urval

Sören är en mycket välbevarad kustby både vad gäller bebyggelse och odlingsmarker. I byn kan man också tydligt se kopplingen till fisket tack vare den lilla hamnen. Man kan också avläsa strandförskjutningens effekter på ett påtagligt sätt. Detta ger området ett högt kulturhistoriskt värde.

Skydd

Sören ingår i ett av länets riksintressen för naturvärden vilket ger ett visst skydd enligt miljöbalken. För odlingsmarkerna gäller miljöbalkens bestämmelser om miljöhänsyn i jordbruket. Området är uttagen som klass I objekt för bevarandeprogrammet för odlingslandskapets natur- och kulturvärden och som klass II objekt i inventeringen av naturliga fodermarker, nr 1.

Områdets historia

Sören är en medeltida by som första gången nämns i skriftliga källor 1539. I jordeboken från 1543 får vi veta att byn bestod av två gårdar som låg på "Holmen" som vid denna tid också var en holme. Huvudnäringen var fisket. Bönderna bedrev även boskapsskötsel och i viss mån lite jordbruk. Holmen hade förutom bra hamnlägen även fiskrika vatten i sin närhet och goda betesmarker. Fram till 1773 hade endast två gårdar tillkommit i byn och det var först in på 1800-talet som byn expanderade märkbart för att 1871 bestå av 11 gårdar. Gårdarna kom att förläggas allt längre in, åt norr och följa landsvägen. Fisket har alltid spelat en stor roll i byn och i och med strandförskjutningen har hamnarna fått flyttas. Nya strandängar och betesmarker har också kommit till. Stenpiren ute på holmen visar tydligt på strandförskjutningen, då den förut användes som tvättbrygga och var en hamnplats medan den idag endast når med den yttersta delen ut i vassen.

Kulturmiljön idag

Idag har byn en blandad bebyggelse där den mer moderna bebyggelsen ligger samlad på rad längs landsvägen och den äldre ligger på en mindre moränkulle, ute på en udde. Odlingsmarkerna samlar sig främst mellan sankmarker längs med udden. I områdets södra del är tre norrbottensgårdar varav två har hela gårdsmiljöer med mangård, bagarstuga, ladugård och härbren. Här finns även nyare uthus och garage. Odlingsmarkerna i områdets södra

del är på väg att växa igen och har på senare år endast använts som betesmark. I de forna odlingsmarkerna finns små tegar med diken emellan och här står också lador och hässjevirke. Tegarna är stenbundna. I hamnen finns ett antal fiskebodar. Sören är en levande by där människor bor året runt i de flesta gårdar.

Töre

Beskrivning

Törefors bruk är ett av de bruk som grundades för att förädla Gällivaremalmen. Idag finns smedsbostaden, herrgården, kvarnen, magasinet och kon-toret kvar.

Motiv för urval

Törefors bruk är en av länkarna i Norrbottens betydelsefulla gruv- och brukshistoria. Lämningarna inom området liksom de välbevarade byggnaderna som hör till bruket är av högt kulturhistoriskt värde.

Skydd

Fornlämningarna är skyddade enligt kulturminneslagen och området är ett av länets riksintressen för kulturmiljövården (nr 28) och skyddas därmed av miljöbalken. En fördjupad översiktsplan finns för bruksområdet. Tillgänglighet Lättillgänglig kulturmiljö. Delar av området är ett av länets fornvårdsmiljöer (nr 10). Nyttjande Kulturmiljön kring Hyttgården nyttjas som besöksmål. Hyttgården används som samlingslokal och här finns ett museum. Hyttgården drivs av Töre hembygdsförening. Referenser Almquist, C L. 1982. Töre. Luleå, Ekmark, L. 1928. Törefors industri. Norrland i ord och bild no 23.

Områdets historia

Med fynden av järnmalm i Gällivare kom en bruksrusch att inledas i Norrbotten. Många finansiärer ville satsa på bruksrörelser i Norrbotten för att förädla Gällivares malm. En av dessa var S G Hermelin som anlade ett flertal bruk under 1800- talet, däribland Törefors. Platsen valdes eftersom det här var en etablerad bygd där arbetskraft stod att få, lämpligt fall i vattendraget för drivande av anläggningarna och närhet till utskeppningshamn. År 1799 gjordes ett avtal med bönderna i Töre och Törböle om att få köpa den vid Törefors belägna grovbladiga sågkvarnen och också förvärva vattenrätten där. Genast efter ingånget avtal började platsen bebyggas. Här anlades en finbladig såg, damm, vattenränna, kaj, sjöbodas och magasin. År 1800 åstadkom vårfloden en förödelse så dammbyggnaderna och såghuset måste återuppbyggas. Hermelin fick också tillstånd att uppföra en stångjärns-smedja med viss smidesrättighet. Hermelin drabbades av ekonomiska svårigheter som gjorde att bruket såldes 1807. Bruket bytte ägare ofta och till slut kom engelsmannen Loder, även involverad i Gällivarebolaget, att bli dess ägare. Vid 1800-talets mitt fanns på bruksområdet en stångjärns- och

manufaktursmedja, vattensåg, kvarn och ångsåg. Det utökades 1873- 1874 med den största masugnen i det norra bergmästardistriktet. Någon transportförbindelse med Gällivare kom aldrig till stånd, utan malmen togs från Melansverige och en mindre mängd kom från Hindersön. Produktionen var över riksgenomsnittet, men lönsamheten var trots det dålig. Manufaktursmedjan lades ner 1874 och stångjärnshammaren året efter. Masugnen blev inte heller långlivad, efter 13 år lades också den ner. De flesta av brukets byggnader revs efter nedläggningen och sågverksrörelsen, som fortfarande var lönsam, flyttades ut till Sandholmen på 1880- talet för att få bättre ut-skeppningsmöjligheter.

Kulturmiljön idag

Idag ligger bruksområdet i ett mindre samhälle med blandad villabebyg-gelse. Här finns många äldre gårdar bevarade. Kvar av bruket finns smeds-bostaden, kontoret, herrgården, kvarnen, ett magasin, turbinhuset, masugns-ruinen, grunder, dammkanalen, spinkkajen, dumphögar och slaggvarpen. Bruksområdet är välvårdat och skyltat.

Översiktsplaner och fördjupade översiktsplaner

En ny översiktsplan är på gång att utformas.

I befintlig översiktsplan från 2009 beskrivs de miljöer som står med i Norrbottens synliga historia, del 2. Målsättningen i översiktsplan är att ”Verka för att målen i de kommunala kulturmiljöprogrammet uppnås”. Detta torde dock vara en felskrivning och handla om Norrbottens kulturmiljöprogram.

En fördjupad översiktsplan från år 1995 finns för Töre vilket ligger strax ut-anför inventeringsområdet. Dock beslutades 2021 en ny fördjupningsplan vid namn *Töre utvecklingsplan*. Denna har ett utökat område och går mer djuplodat in på kulturmiljöförvaltning inom området. Detta sträcker sig ner till Törefors och tangerar vederbörande inventerings utpekade område.

Detaljplaner

Enligt Räkna Q-projektet finns det idag två detaljplaner som innefattar skydd enligt Q längs kuststräckan; 25-P00/19 vid Nässkatan (antagen 1999) samt 25-P90/91 vid Storön (antagen 1990). Detaljplanerna har några år på nacken, men är ändå en god vägledning för hur kulturmiljöerna bör värnas.

25-P00/19 vid Nässkatan reglerar särskilt hamnområdets kulturhistoriska karaktär genom prickad mark som dessutom försetts med q1 om skyddsbestämmelsen att byggnaderna inte får rivras. Individuella byggnader inom hamnområdet har försetts med k1 och k2 som reglerar bland annat material och färgsättning.

25-P90/91 för Storön (Norra delen) reglerar den kulturhistoriska miljön i norra Svedjeviken (småbåtshamnen) bland annat genom q och bestämmelse om högsta antal våningar. Bestämmelsen för q lyder ”Värdefull miljö. Ändring av byggnad får inte förvanska dess karaktär. Ny bebyggelse skall utföras med särskild hänsyn till omgivningens egenart”.

Kulturpolitiska program

Kalix kommuns kulturpolitiska program fastställdes den 14 juni 2021 och behandlar, bland annat, kulturmiljöfrågan. Kommunen avser vara en attraktiv kulturkommun och ställer upp de fyra nationella kulturmiljömålen för sin egen verksamhet. Målen är:

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras används och utvecklas.
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön.
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser.
- En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen.

Värdefulla vägar och broar

Värdefulla vägar och broar kan utläsas i de omfattande skrifterna *Värdefulla vägmiljöer i Norrbottens och Västerbottens län* samt *Broarna i Norrbottens län*.

Vägar

Den statliga väg 699 mellan Sören och Törefors är utpekad som värdefull enligt Grupp II. Denna klassning innebär att ”Vägavsnitt där vägen har genomgått kraftiga förändringar men fortfarande löper i en äldre sträckning och är omgiven av natur- och kulturhistoriskt värdefulla miljöer och objekt”.

Vägbeskrivning

Vägen har en sträckning som överensstämmer med generalstabskartan från 1940. På 1940 års karta finns en mindre, sämre körväg utmärkt. Vägen slingrar sig fram genom skogs- och odlingsmarker längs Törefjärdens östra strand. Odlingslandskapet hävas och har lador. Flera stora tallar står nära vägens sidor och dominerar vägmiljön. Bebyggelsen är blandad men har äldre inslag. Vägbanken och diken är överlag måttliga och några av väglänterna har skurits onödigt kraftigt. Vägbelysningen utgörs av trästolpar med olika typer av armaturer.

Motiv och bevarandevärde

Vägen har kontinuitet, slingrighet och inslag av kulturhistoriskt värdefulla element i vägmiljön.

Rekommendationer

Vägen bör ej rätas, få högre vägbank eller dikas för kraftigt. Bevara tallarna i vägens närhet.

Broar

Bron över Töreälven i Töre är utpekad som Klass I-bro. Dock befinner denna sig strax utanför inventeringsområdet.

Kulturhistoriska principer

Exakt hur gammalt eller stort Kalix varit är en oegentlig frågeställning, men enligt skriftliga källor vet vi att Kalix varit egen socken minst sedan 1400-talet.¹ Arkeologer har hittat rester av stenverktyg i Kalixområdet vilket kan ge en fingervisning om den aktivitet som rått under förhistorisk tid.

Folk har alltid sökt sig till vatten. Att bosätta sig nära kusten har enorma fördelar vad gäller tillgång på mat, handel och transport. Med landhöjningen som skett sedan istiden vet vi också att kustlinjen förändras över tid. Det som förut var kust ligger nu flera meter över vattnet. Därför går det att säga, generellt, att de äldre lämningarna ligger längre inåt landet emedan de yngre ligger närmre vattnet. Då denna inventering avser dagens kuststräcka kommer fokus helt ligga på det byggda kulturarvet. För fornlämningar och fornyfynd gäller ändå kulturmiljölagen. Det är av stor vikt vid kommande exploateringar att göra detaljerade inventeringar för att säkerställa att fornlämningar inte kommer till skada.

Fiskelägen kan se olika ut beroende vilken slags fiske som gjorts, under vilken årstid och vilka som fiskat. Även hur framgångsrikt fisket varit kan vara betydande för hur platsen ser ut. Gistgårdar byggs för att torka bland annat fiskenät, vilket är nödvändigt vid den sortens fiske. Säljägarna har dock inte använt nät, varför gistgårdar på sådana läger saknas. Årstiden reglerar hur fisk och säl rör sig och därmed också vilket fiske- eller säljagarläge man utgår från. Borgliga fiskelägen är i regel mer uppstyrda jämfört med böndernas mer spontana och organiska strukturer.² För att kunna göra en tolkning och bilda sig en förståelse för platsen är det därmed viktigt att kunna ta fasta på de specifika detaljer som avslöjar områdets funktion. Även åtkomsten till hamnlaget kan vara av stor vikt att säkerställa. Hamnarna var inte sällan en betydande mötesplats för byns befolkning.

Bruken och industrin har länge varit en viktig del av Kalix historia och bör därmed värnas särskilt i den övergripande kommunala förvaltningen. Lämnningar från bruken lär inte dyka upp oväntat men rekommendation om varsamhet kvarstår. Det är av bruken och den historiska industrins natur att vara beläget invid vattnet då energin ofta användes för att driva maskinerna och kustnära lägen var fördelaktigt ur transportsynpunkt.

¹ Westerberg, Jan Olov & Hvarfner, Harald (red.), *Kalix D. 3 Land och fynd*, Norrbottens museum, Luleå, 1971

² Lundin, Kerstin (red.), *Norrbottens synliga historia: Norrbottens kulturmiljöprogram. D. 1, Länsstyr. i Norrbottens län, Luleå, 1992. Ss. 88-103.*

Kulturmiljöinventering

Inventeringsområde Törefors - Sören

Område 1 – Långstranden

Karaktär

Byggnaderna är organiskt utplacerade i en tomtindelning som följer vägen. Ett område är snedställt mot strandlinjen och ett annat löper längs med. Enplans med panelslagning, flacka plåttak. Fri färgsättning. Uthus byggs istället för tillbyggnader. Uthusen har samma färgsättning som huvudbyggnaden. Området har en fin 1960-talskaraktär. Skogsnära tomter där byggnaderna i princip är placerade där de fått plats mellan träden. Tomtgränserna är oskarpa men förtydligas genom byggnadernas färgsättning.

Värde och tålighetsgrad

Kulturhistoriskt värdefull. Låg tålighetsgrad för förändring.

Rekommendationer

Begränsa vidare exploatering, åtminstone tills en erforderlig plan upprättats. Området har en välbevarad fritidshuskaraktär med en homogen bebyggelse. Nödvändigt att utveckla detaljplan för att omhänderta de kulturhistoriska värdena som området besitter.

Figur 1. Små fritidshus ligger fint utplacerade vid Långstranden.

Accessionsnummer 2022_37_003_Långstranden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Område 2 – Udden

Karaktär

Mycket blandade stilar, dock främst trähus. Från 1800-tal till nybygge. Individuella byggnader håller en skaplig arkitektonisk standard. Tomtgränserna efterordnar sig vägen och tydliggörs på så vis. Angöringsplatser för båt finns. Naturnära. Byggnaderna är relativt stora och har en permanentboendekaraktär. Färgsättningen är dämpad och/eller faluröd. Fönsterytor är proportionerliga till fasaden.

Värde och tålighetsgrad

Ringa kulturhistoriska värden. Hög tålighetsgrad.

Rekommendationer

Inga särskilda rekommendationer ur kulturhistorisk synpunkt.

Figur 2. Mindre, äldre hus blandar upp bebyggelsen.

Accessionsnummer 2022_37_013_Udden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 3. Byggnaderna på Udden har mycket varierande karaktär.
Accessionsnummer 2022_37_014_Udden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Område 3 – Hamptjärn-Flakanäsudden

Karaktär

Hamptjärn har gles småhusbebyggelse, riktad mot vattnet. Tomterna är indelade i lösa grupperingar om 2-4 tomter per grupp. Strandkanten relativt orörd med enstaka pirar. Blandade stilar. Bebyggelse i en kraftig slänt med tydlig terrassering.

Flakanäsudden har byggnader med mer permanentbostadskaraktär. Rödfärgade, 1-1,5 plan. Trähus med tilltagna tomter. Naturen går inpå tomterna. Siktlinjer mot vattnet.

Värde och tålighetsgrad

Hög tålighetsgrad.

Rekommendationer

Framtida bebyggelse i Hamptjärn bör följa terrasseringen.

Figur 4. En mycket stor stenarm sträcker sig från en av byggnaderna ut i vattnet.
Accessionsnummer 2022_37_021_Hamptjärn.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 5. Varierande 1990-talskulörer vid Flakanäsudden.

Accessionsnummer 2022_37_024_Flakanäsudden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Inventeringsområde Pålänge

Pålänge är en äldre kustby som idag inte står intill kustlinjen. I befintliga kulturhistoriska utmärkningar finns flera delar av byn omnämnda. För framtida bevarande bör dock missionshuset också omnämnas som en viktig värdebärare. Missionshusen har en betydande roll för Sveriges teologiska och liturgiska historia.

Område 4 – Djupviken-Lillviken

Karaktär

Djupviken har löst sammansatta tomtgrupperingar om 2-4 tomter per grupp. Lillviken har skarp, rektangulär tomtindelning. Angöringsplatser för båt finns. Permanentbostadskaraktär med 1980-talskänsla. Sorterade tomtgränser längs vägen men med fri placering för byggnaderna.

Värde och tålighetsgrad

Mycket hög tålighet.

Rekommendationer

Inga särskilda rekommendationer ur kulturhistorisk synpunkt.

Figur 6. Permanentbostadskaraktär i Djupviken.

Accessionsnummer 2022_37_038_Djupviken.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Område 5 – Lill-Björnholmen

Karaktär

Området har idag bebyggelse med organisk tomtindelning. Dock är det förberett tomtindelning för ny bebyggelse med striktare, kvadratisk bebyggelse längs med vägen. Angöringsplatser för båt är kopplade till de enskilda tomtarna. Anonyma tomter med yngre bebyggelse. Nära kontakt med vatten, så som sjösättningsramp. Ingen sammanhållen stil.

Värde och tålighetsgrad

Hög tålighet.

Rekommendationer

Inga särskilda rekommendationer ur kulturhistorisk synpunkt.

Område 6 – Bodörsudden

Karaktär

Mycket anonyma, små fritidshus. Gles trähusbebyggelse med löst sammansatta tomtindelningar. Faluröd och dämpade kulörer med vita knutar. Båtangöringsplatserna är i vissa fall påtagligt stora med vågbrytare.

Värde och tålighetsgrad

Hög tålighet.

Rekommendationer

Inga särskilda rekommendationer ur kulturhistorisk synpunkt.

Område 7 – Bodviken

Karaktär

Glest område med medelstora fritidshus i trä. Tomtindelning riktad mot vattnet. Gemensam båtangöring för tomtgrupperingarna.

Värde och tålighetsgrad

Hög tålighet.

Rekommendationer

Inga särskilda rekommendationer ur kulturhistorisk synpunkt.

Område 8 – Nässkatan

Karaktär

Karaktären beskrivs vidare i kulturmiljöprogrammet. I synnerhet välbevarat längst ut på udden.

Värde och tålighetsgrad

Mycket höga kulturhistoriska värden längst ut på udden. Avtagande, men ändå betydande värden, längre från udden. Låg tålighet.

Rekommendationer

Området är skyddat längst ut på udden men bör nytolkas utifrån ett helt bebyggelseperspektiv, då rådande utpekningar inte tar ställning till helhetsbilden. Bevara gröna områden och premiera bevarandet av lämningar från fiskebruket, så som gistgårdar. Ny bebyggelse kan byggas men då ska dessa fortsätta i samma byastruktur längs strandlinjen. Ny bebyggelse förhåller sig i proportioner, material och färgsättning till befintlig bebyggelse. Gradvis kan byggnadsvolymer öka desto längre från udden de ligger. Tillgång till hamn och bryggor bevaras. Öppen yta ovanför hamnen skall ses, och upplevas, som allmän.

Figur 7. Bland sten och buskage finns spår kvar av gamla gistgårdar.
Accessionsnummer 2022_37_051_Nässkatan.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 8. Enligt utsago är fisket inte lika utpräglat som förr, men lever kvar i viss mån.
Accessionsnummer 2022_37_054_Nässkatan.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 9. Rest från gammal gistgård.

Accessionsnummer 2022_37_061_Nässkatan.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Inventeringsområde Harren - Avasundet

Område 9 – Harren

Karaktär

Mindre, rödmålade fritidshus. Viss planstruktur med vägar till hamnen. Hamnen är stor, men även individuella båtangöringsplatser finns. Öppen väg mot vattnet. På väg in mot områden åker man genom odlingsmark.

Värde och tålighetsgrad

Hög tålighet.

Rekommendationer

Bevara odlingsmarkerna på väg in mot fritidshusen.

Figur 10. En större båtangöringsplats vid Harren.

Accessionsnummer 2022_37_066_Harren.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 11. Vägen ner mot Harrens fritidshusområde går genom odlingsmark.
Accessionsnummer 2022_37_072_Harren.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Område 10 – Rånäsudden

Karaktär

Små fritidshus med 1960-talskänsla. Terrasserat. 1-1,5 plan. Omålade eller rödmålade trähus. Individuella vägar från stora vägen mot tomterna och tomtgrupperna. I princip varje tomt har en egen bångöringsplats.

Värde och tålighetsgrad

Hög tålighet.

Rekommendationer

Inga särskilda rekommendationer ur kulturhistorisk synpunkt.

Område 11 – Bunäset

Karaktär

Från stora vägen löper flera enskilda vägar till vardera tomt. Saknar sammanhållning. I princip varje tomt har en egen båtangöringsplats.

Värde och tålighetsgrad

Hög tålighet.

Rekommendationer

Inga särskilda rekommendationer ur kulturhistorisk synpunkt.

Område 12 – Oskarsvarv

Karaktär

Mindre trähus i rad längs med liten väg. Sammanhållen karaktär med variation i hur de byggts. Organisk tomtindelning. Varje tomt har egen båtangöring.

Värde och tålighetsgrad

Kulturhistoriskt värdefull. Medelhög tålighet.

Rekommendationer

Kan med fördel byggas ut genom att förlänga stråket. Ny bebyggelse förhåller sig till befintlig genom byggnadsvolymer och material.

Inventeringsområde Hästholmen – Storön

Område 13 – Hästholmen

Karaktär

Ritmiskt placerade fritidshus i trä. Storleken varierar mellan små till medelstora hus. Sammanhållet. I viss mån utbyggt med uthus. Byggnadernas placering är organisk. Tomtgränserna omärkta men tydliga genom sin rytmik. Båtagöringsplatser av varierande storlek och form.

Värde och tålighetsgrad

Kulturhistoriskt värdefull. Viss tålighet.

Rekommendationer

Tål viss utveckling med uthus och ibland utbyggnad, men detta bör göras sparsamt. Området kan med fördel expanderas och ny bebyggelse skall då förhålla sig till befintlig.

Figur 12. På Hästholmen ligger tomterna insprängda i miljön.

Accessionsnummer 2022_37_085_Hästholmen.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Område 14 – Framiudden

Karaktär

Trähus med blandade stilar och ålder. Välmående område med omsorgsfull förvaltning. Tomter insprängda i skogsbrynet. Ett gammalt stall avslöjar äldre bruk. Båtangöringsplatser endast undantagsvis, dock med en påtaglig plats längst ned mot vattnet.

Värde och tålighetsgrad

Visst kulturhistoriskt värde. Hög tålighet.

Rekommendationer

Områdesbestämmelser eller detaljplan för särskild hänsyn till äldre byggnader bör ses över och tas fram. I ett inledande skede krävs dock en kulturmiljöutredning för området för att utröna byggnadsbeståndet ytterligare samt kulturvärden kopplat till dessa. Områdesbestämmelser är ett bra sätt att arbeta flexibelt och generellt med platsen.

Figur 13. Nybygge på gång vid Framiudden.

Accessionsnummer 2022_37_093_Framiudden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Område 15 – Grannäset

Karaktär

Fritidshus med olika karaktär och betydande variation i storlek. Genomgående trähus. Båtangöringar i varierande storlek och form.

Värde och tålighetsgrad

Hög tålighet.

Rekommendationer

Inga särskilda rekommendationer ur kulturhistorisk synpunkt.

Område 16 – Storhällsudden-Rotudden

Karaktär

Anonym bebyggelse då de ligger efter enskild väg från stora vägen. En-två tomter per enskild väg. Ingen sammanhållning. Mindre båtangöringar undantaget en betydligt större marina vid en större fastighet.

Värde och tålighetsgrad

Hög tålighet.

Rekommendationer

Inga särskilda rekommendationer ur kulturhistorisk synpunkt.

Sammanfattning och rekommendationer

Aktuella områdesbestämmelser och lagskydd

- Ett stort antal fornlämningar och ÖKL finns längs med kustremsan, främst en bit in på land. Påträffas nya lämningar har de automatiskt skydd.
- Två riksintressen för kulturmiljövården finns inom området; Törefors och Nässkatan.
- I programmet för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården finns för det generella området två områden med klass 1 (Sören och Sandsundet) samt ett område med klass 2 (Pålänge).
- Inom området finns fyra utpekningar enligt Norrbottens kulturmiljöprogram; Nässkatan, Storön, Sören och Töre.
- Översiktsplan från 2009 och fördjupad översiktsplan från 1995 finns för området. Ny översiktsplan är under utformning i skrivande stund.
- Två detaljplaner (25-P00/19 samt 25-P90/91) inom området innefattar q-märkning. En vid Nässkatan och en vid Storön.
- Kalix kommuns kulturpolitiska program hänvisar till de fyra nationella kulturmiljömålen.
- Väg 699 mellan Sören och Törefors är utpekad som värdefull, enligt grupp 2.
- Bron över Töreälven är utpekad som värdefull enligt Klass 1.

Förklaring till rekommendationer

Inventeringen utmynnar i en rad rekommendationer för hantering av kulturvården inom utpekade områden. För de områden som redan innehar ett kulturhistoriskt skydd hänvisas till dessa, varför följande rekommendationer är begränsade till icke-utpekade områden. Rekommendationerna är, för användbarhetens skull, indelade i tre kategorier.

Nödvändiga rekommendationer är sådana som bör fastställas för att säkra kulturvården. Generella rekommendationer anges för området som helhet och lämpar sig för en allmän kommunal förvaltning. Betydande rekommendationer är sådana som skapar ett kulturhistoriskt mervärde av platsen och bidrar till en ökad attraktion.

Rekommendationer

Nödvändiga

- Gistgårdar, fiskebodas, pirar och andra lämningar som hör till kustnära livet skall bevaras.
- Hamnlägen skall hållas öppna för allmänheten.
- Båtangöringarna skall bevaras. Ny bebyggelse i områden där individuella båtangöringar finns skall också planeras så att dessa kan få egen båtangöring. Är inte egen båtangöring möjlig ses möjlighet för allmän båtangöringsplats över.
- Område 1 – Långstranden. Begränsa vidare exploatering och utveckla detaljplan som omhändertar områdets karaktär och kulturvärden. En sådan plan bör föregås av en adekvat förstudie.
- Område 8 – Nässkatan. Utforma skyddsbestämmelser med en modernare förståelse för kulturmiljön.

Rekommendation är att göra en ny kulturmiljöanalys för området. I denna bör en rad åtgärder definieras ytterligare. Bland annat att bevara gröna områden och premiera bevarandet av lämningar från fiskebruket, så som gistgårdar och fiskebodas. Tillgång till hamn och bryggor bevaras. Öppna ytor hålls fortsatt öppna. De öppna ytorna ska upplevas som allmänna. Ny bebyggelse är möjlig bör förhålla sig till områdets karaktär, så som volym, proportion, material och färgsättning. *Gradvis kan byggnadsvolymer öka desto längre från udden de ligger.* Ny bebyggelse bör följa bystrukturen längs med strandlinjen.

- Område 14 – Framiudden. I området finns ett litet byggnadsbestånd med betydande ålder. Dessa byggnader är avgörande för att förstå områdets historia.

Rekommendation är att utföra en kulturmiljöutredning som grund för att ta fram områdesbestämmelser eller detaljplaner med särskild hänsyn till områdets äldre bebyggelse.

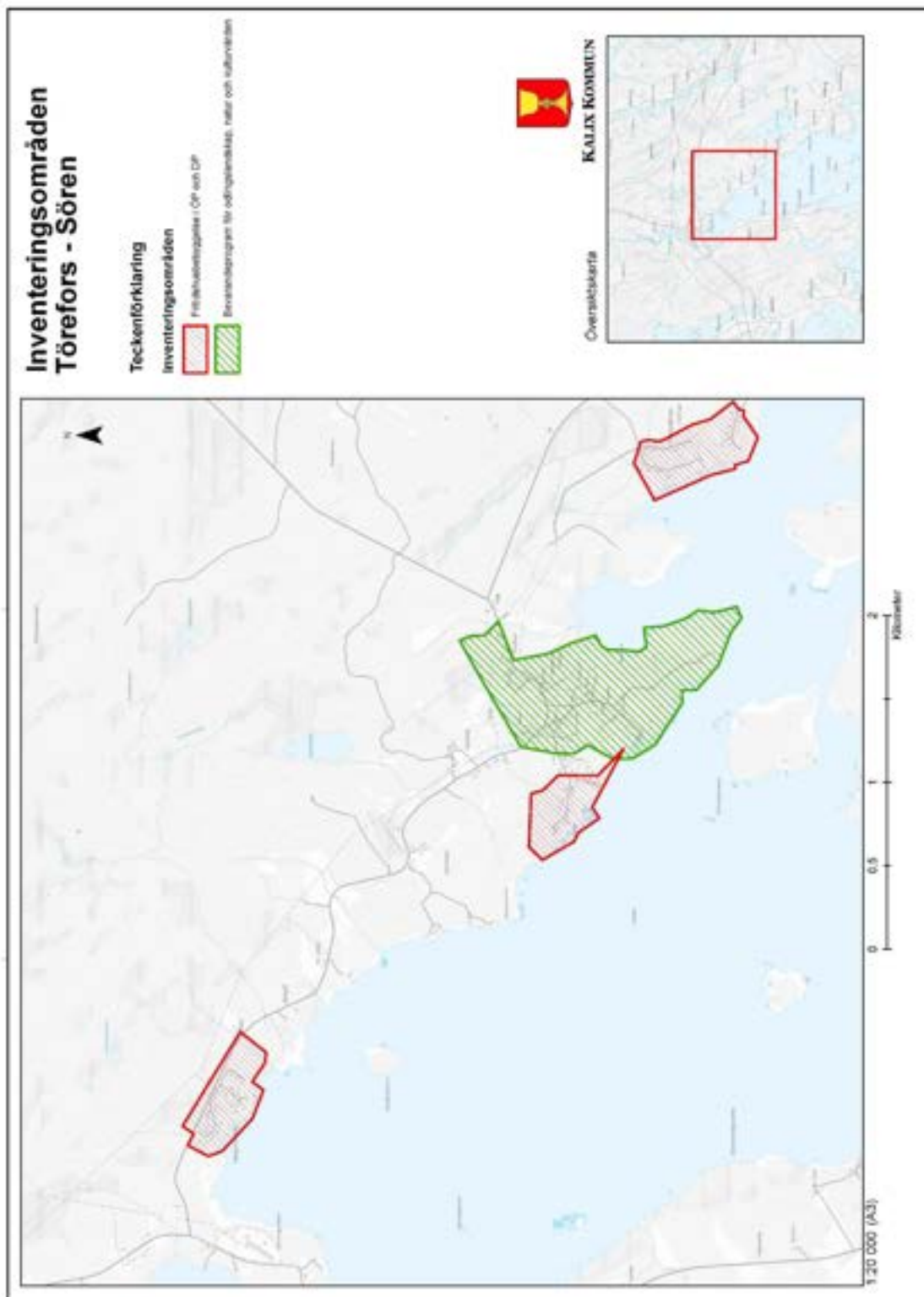
Generella

- Särskild uppmärksamhet ska riktas mot spår av fornlämningar och Övriga kulturhistoriska lämningar. Detta gäller i synnerhet en bit från nuvarande kustlinje, där det är troligare att fornlämningar finns.

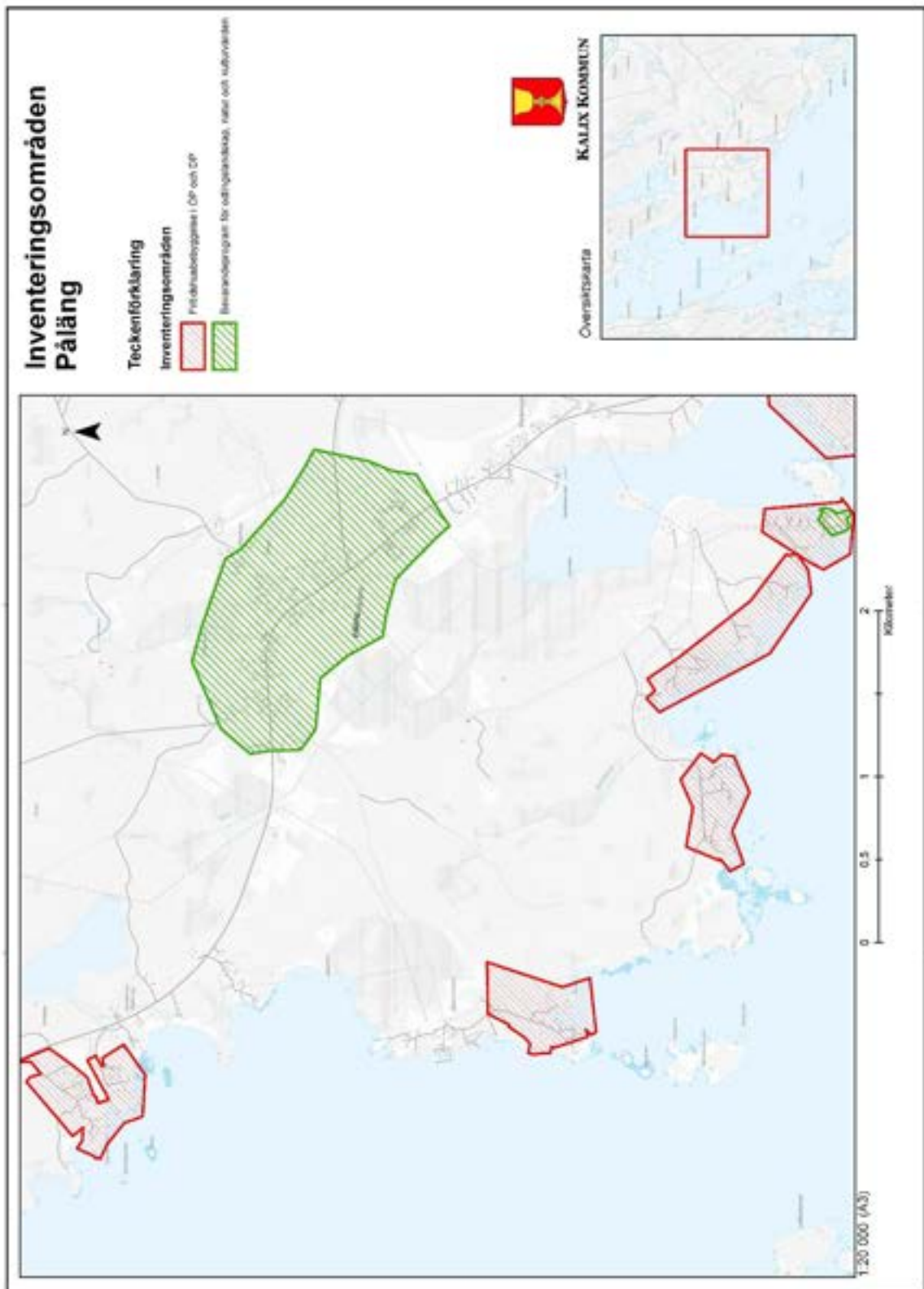
Betydande

- Område 3 – Hamptjärn. Framtida bebyggelse bör följa terrasseringsringen.
- Område 9 – Harren. Bevara odlingsmarkerna in mot fritidshusen.
- Område 12 – Oskarsvarv. Kan med fördel exploateras vidare genom att förlänga stråket. Ny bebyggelse förhåller sig till befintlig genom byggnadsvolymer och material.
- Område 13 – Hästholmen. Tål viss exploatering med uthus och ibland utbyggnad, dock sparsam. Området kan expanderas i yta, varvid ny bebyggelse förhåller sig till befintlig.

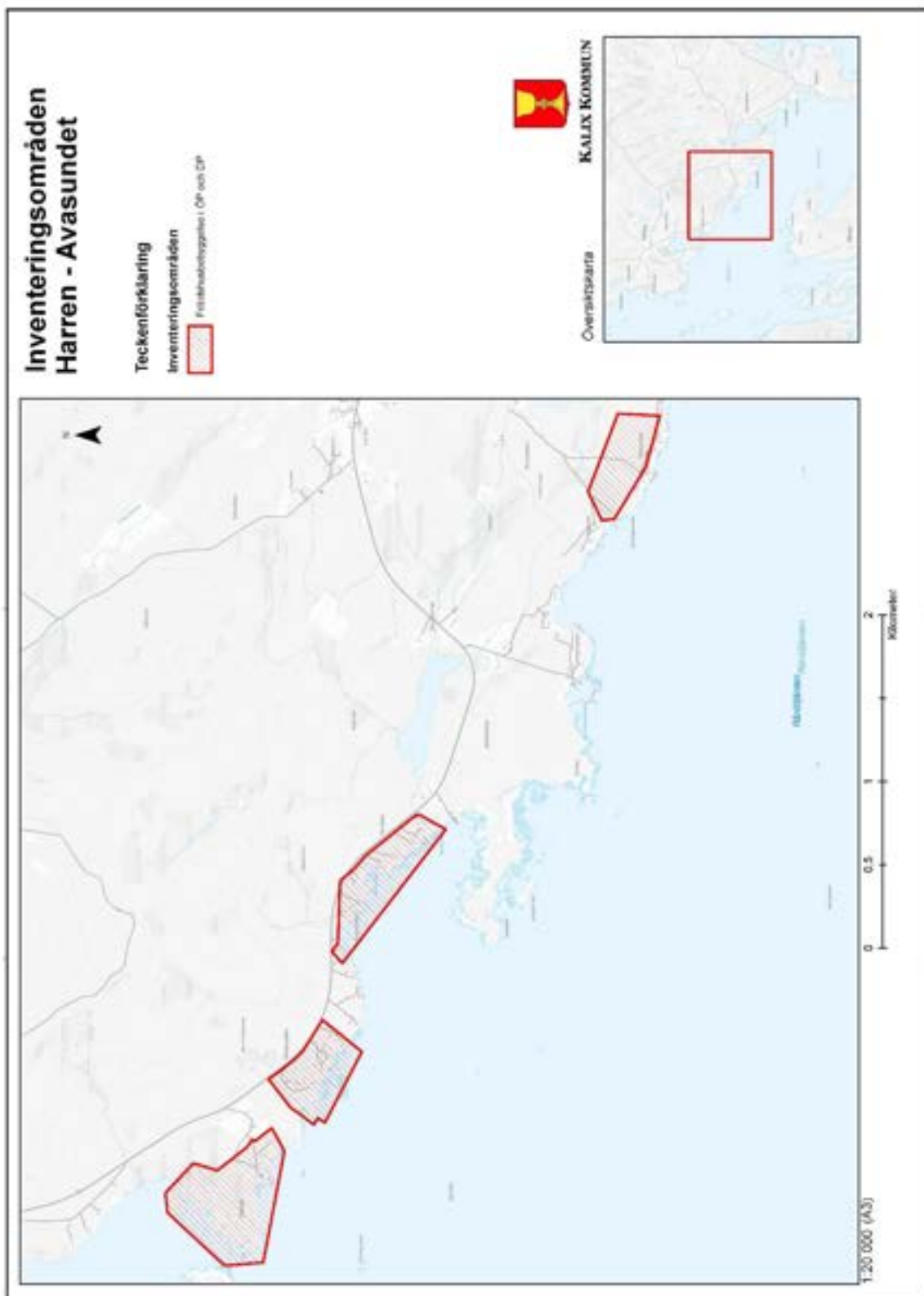
Kartbilaga

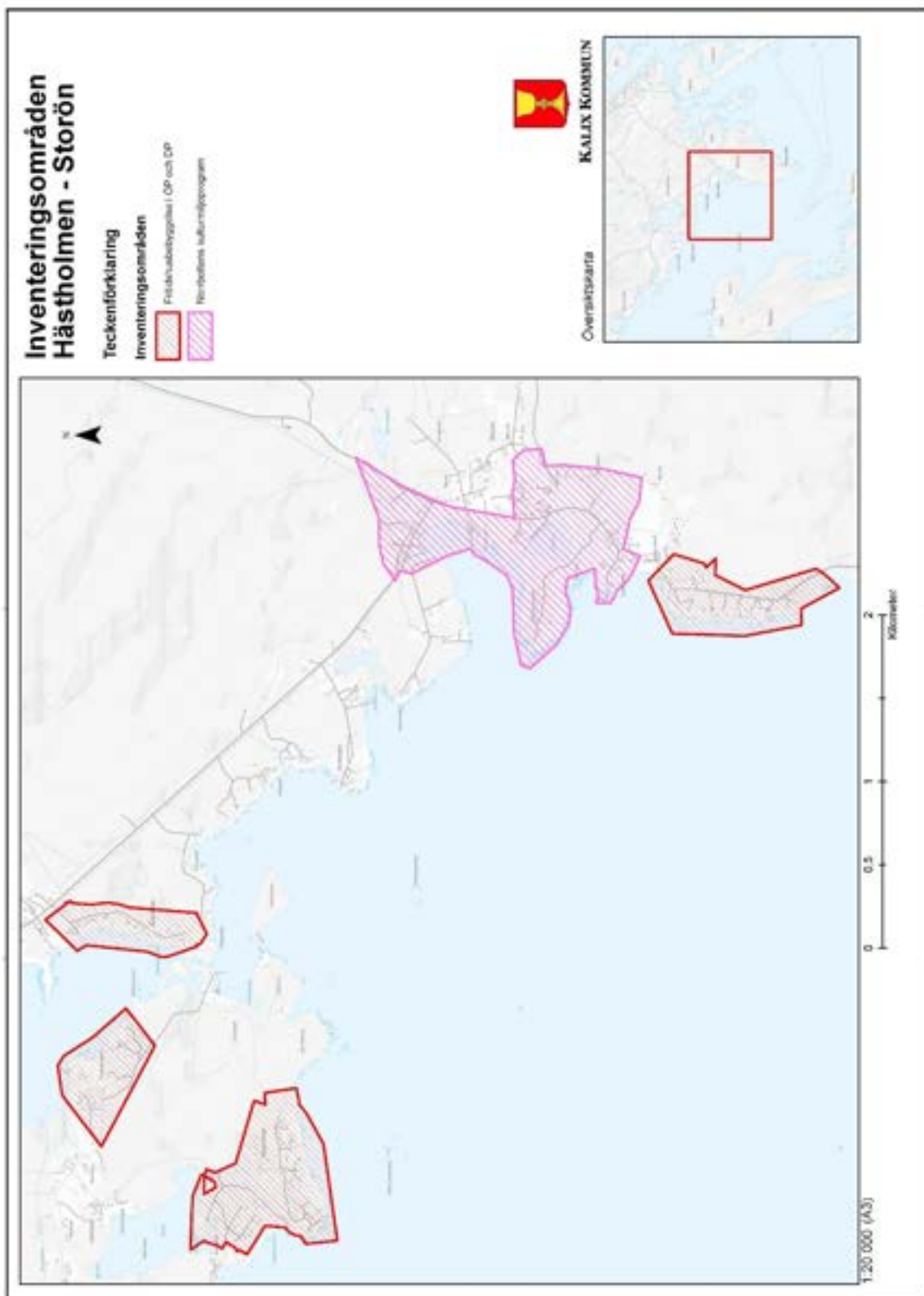
Karta 1 av 4.

Karta 2 av 4.

Karta 3 av 4.

Karta 4 av 4.

Bildbilaga

Långstranden

Figur 14. Timrade byggnader vid Långstranden. Accessionsnummer 2022_37_002_Långstranden. © Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 15. Bilismens historia gör sig påmind då garagen kan bli lika stora som fritidshusen. Accessionsnummer 2022_37_004_Långstranden. © Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 16. Kustnära, insprängt mellan träden hittar vi små fritidshus vid Långstranden.

Accessionsnummer 2022_37_005_Långstranden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 17. Staket med pittoresk gestaltning.

Accessionsnummer 2022_37_006_Långstranden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 18. Fritidshus vid Långstranden.
Accessionsnummer 2022_37_007_Långstranden.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 19. De mindre fritidshusen gör sig väl under varma somrardagar.
Accessionsnummer 2022_37_009_Långstranden.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Udden

Figur 20. En tomt vid Udden som hämtat inspiration från Asien. Inngården har ett utpräglat japanskt tema. Av integritetsskäl fotograferas ej inngården.

Accessionsnummer 2022_37_010_Udden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 21. Större nybyggen äger rum. Accessionsnummer 2022_37_012_Udden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Hamptjärn-Flakanäsudden

Figur 22. Modern byggnad vid Hamptjärn.
Accessionsnummer 2022_37_017_Hamptjärn.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 23. Hamptjärn erbjuder en tämligen orörd strandlinje.
Accessionsnummer 2022_37_018_Hamptjärn.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 24. Bandtun vid Hamptjärn.

Accessionsnummer 2022_37_019_Hamptjärn.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 25. Området vid Hamptjärn är ännu öppet.

Accessionsnummer 2022_37_020_Hamptjärn.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 26. Stenarmen från land.

Accessionsnummer 2022_37_022_Hamptjärn.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 27. Flakanäsudden har en tätare bebyggelsestruktur.

Accessionsnummer 2022_37_023_Flakanäsudden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 28. Området erbjuder ett flertal hemmasnickrade trädgårdsdetaljer.

Accessionsnummer 2022_37_025_Flakanäsudden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 29. Hemmasnickrade trädgårdsdetaljer på Flakanäsudden.

Accessionsnummer 2022_37_026_Flakanäsudden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 30. Modern bebyggelse vid Flakanäsudden.
Accessionsnummer 2022_37_028_Flakanäsudden.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 31. Gladlynta trädgårdsdetaljer.
Accessionsnummer 2022_37_032_Flakanäsudden.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 32. Flakanäs Airport.

Accessionsnummer 2022_37_034_Flakanäsudden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Djupviken-Lillviken

Figur 33. Fritidshuset i Djupviken har en mer permanent karaktär.
Accessionsnummer 2022_37_036_Djupviken.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 34. Bebyggelse vid Djupviken.
Accessionsnummer 2022_37_037_Djupviken.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Lill-Björnholmen

Figur 35. Marinan vid Björnholmen, belägen innan man svänger vänster ner mot Lill-Björnholmen. Accessionsnummer 2022_37_041_Lill-Björnholmen.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 36. Omålade, moderna timmerstugor vid Lill-Björnholmen.
Accessionsnummer 2022_37_042_Lill-Björnholmen.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Bodviken

Figur 37. I Bodviken ligger byggnaderna gömda i naturen.

Accessionsnummer 2022_37_043_Bodviken.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 38. Väl framme vid stugorna ligger vattnet nära.

Accessionsnummer 2022_37_044_Bodviken.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 39. Anonyma vägar till stugorna.

Accessionsnummer 2022_37_045_Bodviken.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Nässkatan

Figur 40. Längst ut på Nässkatan har det byggts två byggnader i modern tid.

Accessionsnummer 2022_37_047_Nässkatan.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 41. Små fiskebodars på Nässkatan.

Accessionsnummer 2022_37_050_Nässkatan.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 42. Små fiskebodars.

Accessionsnummer 2022_37_055_Nässkatan.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 43. Fiskebod.

Accessionsnummer 2022_37_056_Nässkatan.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 44. Bångöringsplatsen är mycket stor för en så liten plats. Har dessutom asfalterats.

Accessionsnummer 2022_37_057_Nässkatan.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 45. Rest från gammal gistgård.

Accessionsnummer 2022_37_059_Nässkatan.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 46. Stenskravel eller gistgård kan vara svårt att utläsa.
Accessionsnummer 2022_37_060_Nässkatan.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Harren

Figur 47. Anonym bebyggelse vid Harren.

Accessionsnummer 2022_37_063_Harren.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 48. Vägen ner till en större båtangöringsplats.

Accessionsnummer 2022_37_065_Harren.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 49. Fritidshus med lockpanel och tidstypisk färgsättning.
Accessionsnummer 2022_37_067_Harren.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 50. Mindre bebyggelse finns också vid Harren.
Accessionsnummer 2022_37_068_Harren.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 51. Fritidshus vid Harren.

Accessionsnummer 2022_37_070_Harren.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Rånäsudden

Figur 52. Rånäsudden med en välklippt gräsmatta.

Accessionsnummer 2022_37_073_Rånäsudden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 53. Ett smäckert bandtun vid Rånäsudden.

Accessionsnummer 2022_37_074_Rånäsudden.

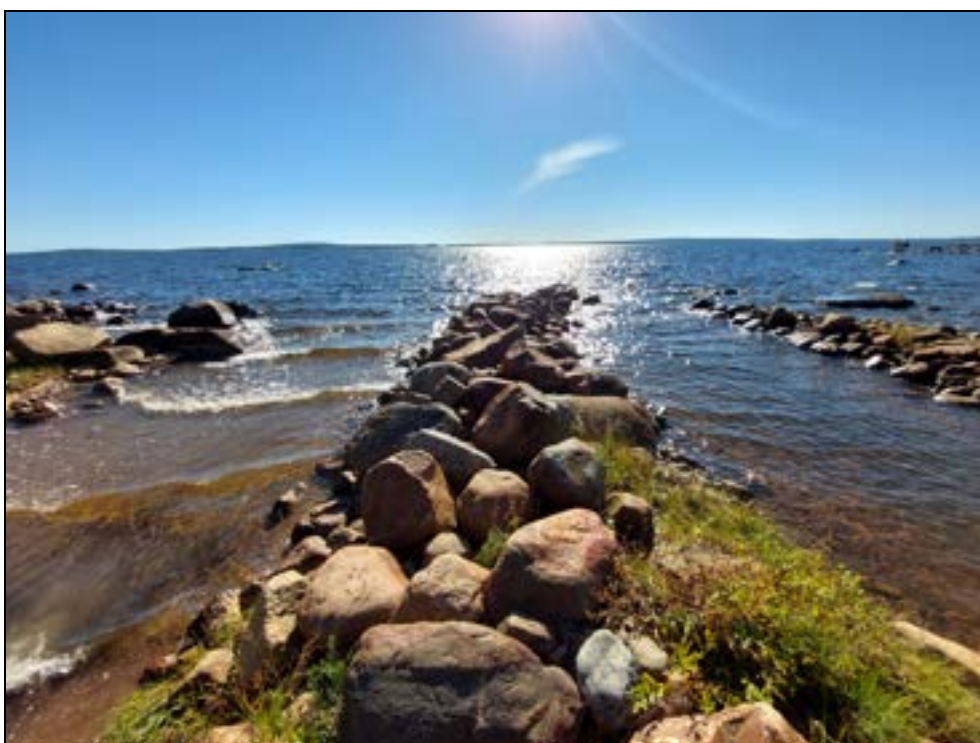
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 54. Vattennära tomt. Båtangöringsplatsen på figur 53 syns till höger.

Accessionsnummer 2022_37_076_Rånäsudden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 55. Båtangöringsplatser för två tomter.

Accessionsnummer 2022_37_077_Rånäsudden.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 56. Andra tomten sett från båtångöringsplatsen på figur 53.
Accessionsnummer 2022_37_079_Rånäsudden.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Oskarsvarv

Figur 57. Mindre bebyggelse längs med strandlinjen.

Accessionsnummer 2022_37_081_Oskarsvarv.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 58. Mindre bebyggelse längs med strandlinjen.

Accessionsnummer 2022_37_082_Oskarsvarv.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 59. Mindre bebyggelse längs med strandlinjen.

Accessionsnummer 2022_37_083_Oskarsvarv.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 60. Mindre bebyggelse längs med strandlinjen.

Accessionsnummer 2022_37_084_Oskarsvarv.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Hästholmen

Figur 61. På Hästholmen ligger tomterna insprängda i miljön.

Accessionsnummer 2022_37_088_Hästholmen.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Framiudden

Figur 62. Byggnader av permanentboendekarakter på Framiudden.
Accessionsnummer 2022_37_090_Framiudden.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 63. Framiudden är tämligen markberett.
Accessionsnummer 2022_37_092_Framiudden.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Grannäset

Figur 64. Permanentboendekaraktär vid Grannäset.

Accessionsnummer 2022_37_095_Grannäset.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 65. Vissa byggnader ligger insprängda i miljön.

Accessionsnummer 2022_37_096_Grannäset.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 66. Permanentboendekarakteren bygger dels på de mycket påtagliga uppfarterna.

Accessionsnummer 2022_37_097_Grannäset.

© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 67. Permanentboendekaraktär och nogsamt klippt gräsmatta.

Accessionsnummer 2022_37_100_Grannäset.

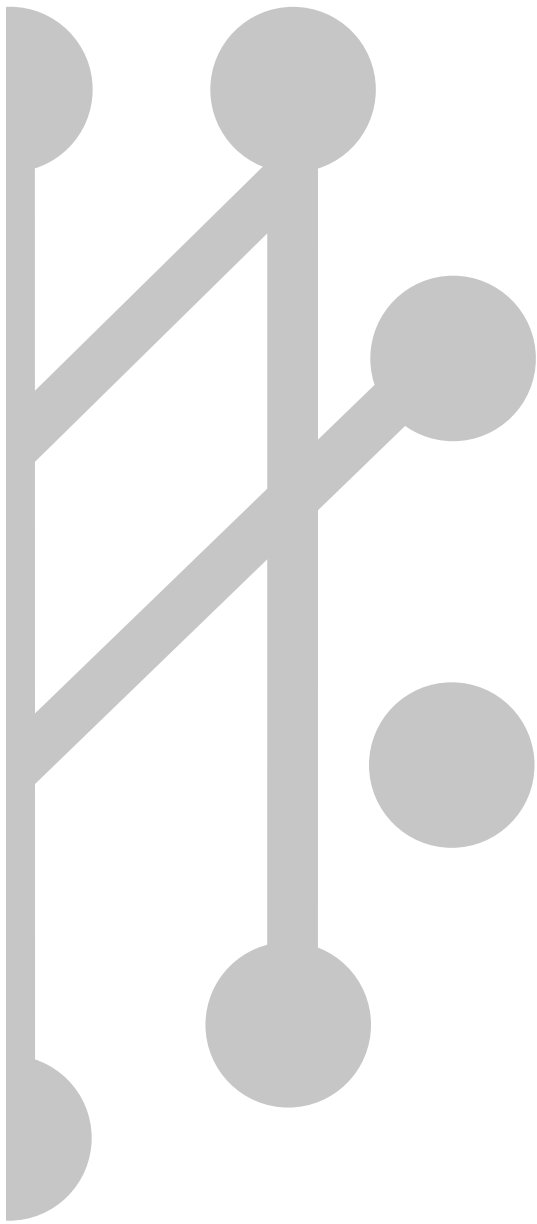
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Storhälludden-Rotudden

Figur 68. Större fastighet vid Storhälludden.
Accessionsnummer 2022_37_103_Storhälludden.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Figur 69. Mindre fastighet med mer fritidshuskänsla på Storhälludden.
Accessionsnummer 2022_37_104_Storhälludden.
© Norrbottens museum. Foto: Marcus Bengtsson. Datum: 2022-08-25.

Norrbottens museum

Postadress: Box 266, 971 08 Luleå

Telefon växel: 0920-24 35 02

norrbottens.museum@norrbotten.se

www.norrbottensmuseum.se

Norrbottens
museum